„ЗАСТАВА“ излази три пута у недељи: **средом, петком и недељом.**

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску:

на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „

за Србију:

(у сребру)

на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша. а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста или места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уреднишству, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 133. **У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 12. НОВЕМБРА 1871.** **ГОДИНА VI.**

У НОВОМ САДУ 11. новембра.

Још није познат исход конференције пољски заступника у Бечу, која је држана 7. ов. м. у тој цељи, да се обележи становиште Пољака према будућој влади бечкој, али ће идућа пошта већ донети вести о томе, те ће се бар с те стране мало разбистрити ситуасија унутарње политике цислитавске. Ако ништа више бар ће се знати дал ће се Пољаци дати и од Андрашија за нос вући, као што их је вукао Бајст, употребљујући их за чекић којим је ударао о наковањ сталности чешке народне политике, кад је исту покушавао сломити у корист свога политичног правца, који је управљен био на корист немштине у Аустрији. Овај састанак и договор првака пољског народа у толико је отежан сад, што у опште нема никакве владе са позитивним програмом, него сад постоје само управљачи појединих струка државне управе; другим речма, началници, или предстојници појединих министарстава одправљају текуће државне послове, и по томе и конференција Пољака не имајући позитивне основе, моћи ће само у главним потезима обележити своје становиште евентуално, за случајеве који наступити могу. По свој прилици је основана претпоставка, да је ова конференција држана у споразуму са Андрашијем и та је углављена још онда, кад се мислило да ће се Келерсперг примити, да састави ново министарство, које ће пактирати са Пољацима, и тим начином Чехе у теснацу одржати и даље. Сад пак, како од тога министарства Келерсперговог нема ништа, неће ни Пољаци моћи јасно обележити своје становиште, ван ако не мисле, оканути се политике опортунитета, целисходности, и прихватити се чисто начелне народне политике.

Што се тиче Келерсперга, сад је већ ван сваке сумње, да се није примио састављања министарства, и да се вратио у своју постојбину, у Штирску. У листовима бечким има више тумачења узрока, због којих је Келерсперг одбио понуду да састави министарство, али се у главном сви слажу у томе: да Келерсперг није хтео у свој програм узети изравнање са Пољацима, те пошто се у тој тачци није са Андрашијем споразумео, то се морао оставити тога посла. Уз тај узрок још су се нанизали и друге околности, као та, да ни он није могао наћи људе који би се примити хтели да извлаче државу из зла, у које је отиснуше интриге Бајстове и Андрашијеве. Глазер и Штремајер, које Келерсперг позва да се приме министарства ако би се он примио председништва у њему, одговорили су му, да нису ради ступити у кабинет, који није раван пештанском, у отправљању државни послова. Пошто је Келерсперг одбио састављање министарства, нуђен је био том чашћу и Холцгетан, досадањи министар финанције, но и овај се на истој захвалио.

И тако је криза цислитавска, трајна постала. Листови бечки већ говоре о томе, како ће садања провизорија дуже времена трајати, али уједно јављају и то, да је кнез Ауерсперг позван у Беч, и то по свој прилици у тој цељи, да се прими састављања министарства, или бар да припомогне, да се какво такво министарство склопи. Да се одговорност и то с пуним правом товари на Андрашија, као правог виновника целокупног садашњег стања у цислитави, разуме се и по себи, и бадава се труде неки од његови пештански органа да га због тога оправдају, а узалуд се и распростиру уверавања, да се он у унутарње ствари цислитавске не меша. —

Док се не види шта ће из свега овог замршаја у цислитави изићи, вредно ће бити прогледати у листове опозиције, која сад сигурнијим тоном говори, него игда што је говорила. Листови чешки, после расписа непосредни избора за рајхсрат у чешкој краљевини већ поуздано рачунају на то, да ће и на тај начин ако се рајхсрат сазове бити већина федералистичка у рајхсрату. С погледом на то, што је влада тим расписом нарочито упрла поглед на велепоседнике у Чешкој, обраћа се орган младочешке странке „Нар. Листи“ на ове те вели: „Од велепоседника очекује сад отачбина, да ће се владати по речима једног од својих првака, које је исти изговорио у последњој седници сабора чешког. „Крвљу и имањем,“ тако се закле тада кнез Карло Шварценберг пред лицем целог народа; бирачи чешких градова и села чиниће своју дужност, и патент од 2. новембра — извршен ће бити у целој краљевини чешкој.“ — Орган један старочешке странке, говорећи о сразмеру гласова у будућем рајхсрату, који се има састати помоћу ових непосредних избора, вели: „Из непосредни избора отићи ће рајхсрату 14 гласова у помоћ. Остали земаљски сабори већ су сви обавили изборе у рајхсрат. Претпоставимо, да сви избраници заузму своја места у рајхсрату. Онда ће стојати 96 федералиста, на супрот 80 уставовераца, и ново уставоверно министарство морало би одступити. Но тај случај није ујамчен. Неке земље неће хтети послати своје заступнике; биће дакле нужно расписати и тамо нове изборе. Мораће се рајхсрат одгађати и одуговлачити, док се што год опет неочекивано не догоди, и потпун рајхсрат неће никад нико имати прилике да види. Ми ћемо при том старом покушају остати прости гледаоци. Само су нас замолили, да при тој комедији у почетку посвирамо; долазе до увиђења да смо добри свирачи. Но, о томе могу бити уверени, да ће мо свирати, по познатим нам већ старим нотама.“

У транслитавској половини ове монархије, у Угарској, наравно да је још једнако нови министар-председник, гроф Лоњаји предмет новинарског посматрања и пажње. Али је врло значајно, да баш органи деакове странке, нису особито одушевљени првом претставом министра-председника. „Пешти Напло“ доказује да се слаб утисак програма Лоњајевог на духове има приписати краткоћи те беседе, што он износи као врлину, јер вели „сабор има само још пет месеци времена, па за то је Лоњаји мало говорио(!) што није хтео арчити времена!“ Међу тим, не пропушта исти лист ту прилику а да не изјави, како ће деакова странка за тим ићи, да се све реформе у правом либералном смислу изведу. Ставља пак Лоњају лепе изгледе, ако овај непрестано буде имао на уму, „да је он поглавица владе у такој земљи, где су влада и парламенат појмови који се допуњују, и где ће сваки успех имати благослова онда само, кад се изведе у споразуму обојега, а никад на штету једног или другог.“ — „Реформа“ која је најближе стајала гр. Андрашију, и овога у небеса преузносила изводи из ладног тона и простоте говора Лоњајевог то, „да су времена ништави фраза у угарском сабору прошла и да је Лоњај човек дела а не говора.“ Али ће се доба дела само тако увести, кад се човек делом тако популарише, као што се популарисаше јунаци фраза. А то „Реформа“ мисли да ће дочекати од Лоњаја.“ До душе ови комплименти које „Реформа“ Лоњају чини, нису на дику пређашњем госи њеном, јер по томе — а и у самој суштини — он је „јунак фраза.“ Опозициони пак органи, прелазе програм Лоњајев са потсмехом заједно се потсмевајући целој деаковоі странци. „Хон“ вели, да о томе није вредно ни говорити кад и онако за шест месеци мора пропасти цела то ништаво господство те странке; дотле пак може министарство Лоњајово у најлепшем миру своје делање продужити — ако се међу тим како не подигне одкуда велика бура.“

Наименовање Андрашија за министра спољни послова такође је још предмет посматрања домаће и стране журналистике, и нарочито је значајно, да руско новинарство то наименовање сматра, као почетак непријатељства Аустро-Угарске са Русијом. „Бјерж. вјед.“ говорећи о истом вели, да ваља политику Андрашијеву врло пажљиво пратити, јер његови лични назори, правац његовог народа и аустријске политичне задаће, могу изазвати неочекиване догађаје. Надати се, да ће пошто Мађари баратају с Пољаци, доћи Андрашијева политика често у сукоб са руском политиком. Дал ће гр. Андрашија према Русији терати политику пријатељства, то ће показати не празне фразе, него тек његова дела, која се буду тицала Галиције и источних ствари.“

Из Француске јављају, да Тјер спрема посланицу скупштини народној кад се опет отвори, у којој ће изложити стање земље, и све што је он спремио да се за унапређење земље уради. Нацрт законског предлога о организацији војене снаге довршен је. По истоме ће се цела војена снага делити у активну и територијалну, дакле редовну војску и домобранство; у ово последње спадаће сво становништво земаљско, које је способно за оружје. По томе ће редовне војске онда бити у Француској: 150 пешачки, 50 коњанички и 30 топничких регимената.

Но поред свега тога, што се садања влада француска довољно труди да залечи ране, које Француској последњи рат нанесе, што иде за тим, да снагу земаљску подигне, ипак се јако осећа незадовољство са садањим привременим стањем, и све странке без разлике, желе да се народ не посредно, путем плебисцита изрази за дефинитивну коначну форму владе. Бонапартовци се надају, да би плебисцит опет успоставио царство, а републиканци мисле да ће се утврдити република.

НАРОДНА ОРГАНИЗАЦИЈА.

У овом се листу писало, како је време да се српска народна странка у овој држави организује, како би с бољим успехом и већом сигурности могла да настави свој рад, рад, који је досадашњи нараштај узео на се, и који не сме напуштати, ако је истинити пријатељ будућности народне и ако неће да навуче осуду и проклетство потоњих поколења. Јављено је даље, да је овде у Новом Саду и одпочета та организација тиме, што се установило друштво под именом: „српско народно коло.“

Организација је важна ствар, то исто, што је животна сила у човеку. А кад узмемо на око, шта се све око нас збива, како се спремају догађаји, који ће и наш народ да завате, па ће се ту и да прекрха: оће ли бити Српства или не; онда је то питање на првом месту; јер од организације наше зависи, како ћемо дочекати, или и на сусрет изићи томе скором јевропском комешају. И зато је у дужности журналистике, да се и опет врати на своје огњиште и да поново упути свој глас на народ сам, да се што пре и што боље прибере. Збиља, догађаји не чекају ни на кога и род људски жури се у развитку своме брзим и грдним корацима. Ево у ово најновије доба, у ове последње дане шта се све догодило само у овој тако званој Аустро-Угарској. Поравнање са државоправном опозицијом Чеха пало је онда, кад је већ цела акција поравнања удешена била. И то је пало усљед мешања Угарске и упливом њеног одговорног министра-предсееника. Па не само то. Већ баш онај, који је бацио свој глас на вагу против Чехо-Славена у оној страни половине државне, позван је сада од круне, да управља спољном политиком. Осведочени непријатељ народа у Угарској, Андрашија, осведочени непријатељ Чехо-Славена у Цизлитави, постављен је на вршак државе, да је у међународним питањима заступа. Није чудо, што се на тај глас ужурбало јавно мнење, што се почело поговарати о алијансији између Пруске и Аустро-Угарске, која ће наперена бити против Славена на балканском полуострову, а поглавито против славенске Русије. Није чудо, што се вели, да ће Андрашија да чини уступке галичким Пољацима, како би добио савезника, који ће парализати буру унутарњу с једне стране и који ће се дати можда употребити у борби против Руса, који су непријатељи Пољацима. То све није чудо, јер је осуђено поравнање са Чесима морало и најблаговернијег уверити, да се са славенским народима у овој држави не поступа и не мисли поступати по њиховим жељама и њихову праву. Намештање Андрашија на крму државну изазива мисао, да је ова држава наумна да и онај ослонац, што га аустријски Славени имају у Русији и у Славенима ван Аустрије, да и тај ослонац, ако не баш подпуно уништи, а оно бар ослаби, сузбије. Нећемо, да се упуштамо у комбинације, оће ли то овој држави испасти за руком или не. Прво, не зависи то од Аустро-Угарске само, већ понајвише од искрености алијансије са Пруском и од држања свих Славена. Бизмарк, који је под заставом народног уједињења својим одлучним делањем зачудио и упрепастио застарелу и трому Јевропу, тај Бизмарк и ако би се сложио са Аустро-Угарском, учинио би то по цену присаједињења аустријских Немаца Немачкој Да ли је на том основу могућа искрена алијансија или не; то нас се не тиче. Што се нас тиче, то је у првој лини и, како ћемо ми да дочекамо ту велику борбу, која би се на штету људског рода између славенског и ђерманског света водила, а изазвана непромишљеношћу ил пустоловством појединаца; како ћемо у очи да погледамо тој бури, која се по свима знацима спрема и која може по нас кобна бити, ако не будемо момци од дела.

То је могуће само, ако буде у нашем деловању јединства и целине, једном речи ако буде организације на начин, као што је одпочето, установом народних клубова. А баш и кад неби узимали у обзир спољашне околности и кад се неби купили облаци на политичном обзору Славенства; да је све мирно у земљи и ван земље; то нам је ипак дужност грађанска, да се склапамо у задруге, како би било што више договора и обавештаја и отуд разграђене јавне свести. То је и у интересу саме државе, да јој грађани буду што обавештенији, што развијенији. То је даље у интересу саме уставности и уставног живота; јер ће из таких задруга посланици у законодавном телу сазнавати потребе и жеље целог народа, а и сам народ моћи ће тим путем извршивати контролу над својим избраним заступницима. У опште јаван живот биће силнији и развијенији.

Али има и још један обзир, са кога је пожелано, да таке народне задруге што пре ступе у живот, и ми смо ради да тај обзир овим редцима нагласимо у неколико. У старом се веку народи развијали у једностраном правцу. Тако су Грци били врсни уметници и научењаци, Римљани први војници и правници, Картагенци на гласу трговци. Сваки је од тих народа у старом добу само у том означеном правцу поглавито свој дух развио, докле је у осталим правцима заостајао; сада пак у наше доба иште се, да су сви правци радње људске развитком обележени и то подједнаким, хармоничним развитком; тек се тако и у томе огледа прави савршени напредак. И наше делање мора тако удешено бити, да одговара потреби и духу садашњег времена, мора удешено бити на напредак у сваком погледу, било у материјалном, било у моралном. Политичне задруге, по штатуту, који је већ јавности предат, имају места, да приме свеколике раденике народног развитка у своје крило. Имају места за књижевност и економију, за политична и друштвена и црквенонародна подузећа. У опште имају места како за морални, тако и за материјални напредак.

Устав нам даје право, спољашње и унутарње прилике позивају нас, дух времена и потребе нашег народа упућују нас и налажу управо, да у задругама усредсредимо све гране нашег деловања, само је до нас, па да дамо полета и сигурности нашем народном и политичном животу. Кад помислимо само, како би све до сад, што се у овој држави око нас и с нами догађало, друкчије морало изгледати, да смо организовани били; како би на пример у овој кризи, што је сад у нашој држави, правда и јавно мнење силније на видик изишло, да је било таких задруга и да је у реченој ствари згодног тренутка јекнуо глас тих задруга по овој и страној земљи. Кад на све то помишљамо, онда нас збиља и све то зове, да не оклевамо, већ да се по дужности према народу прионе са установљавањем такових народних клубова.

Прионимо браћо, па ако баш глас из таких дружина и не допре „до виса државног,“ оно ће узпети наш народ до виса савремених догађаја и дати нам поуздања у себе саме.

—ђ—

ПИСМО КОШУТОВО О ЧЕСКОЈ КРИЗИ*).

Турин 7. пов. 1871.

Пријатељу мој!

Ја сам вам у првом писму разложио, зашто ја правац Андрашијеве политике у ческом питању са гледишта угарских интереса као такав сматрам, који животно добро наше отачбине компромитује и нашу будућност тешким опасностима излаже.

Ствар ту треба и са гледишта заједничког сматрати, јер се постојећи положај несме игноровати.

Мој закон није закон заједничких одношаја. Ја неживим под њим и нећу никад под њим живити, јер по мојој исповести тај закон је у највећој противности са хисторичним и природним државним законима наше отачбине, који сачињавају сваком Мађару урођено вечно право, које над сваким писаним законима стоји. И ја сам као и сваки други један између милијона мога народа насљедник тих државних права, која нам се одузети немогу, и као такав ја непризнајем право заједничких закона и ограђујем се против тога. Право и закон није једно исто. — Може ми се рећи: „Говори вас дан, реч сиротог остављеног изгнаника неважи много.“ — Ја то знам, али правда опет зато вечно траје. Најпосле .... ко би знао? Људи су случају подложни. Још јуче гањао је Лудвик Наполеон Бонапарте, а данас је и сам прогнан.“ Вечан савез са судбином, немож трајат' вековином.“ — Ја даклем остајем при том; мој закон није заједнички закон.

Али за грофа Јула Андрашија је закон. Кад би он разумевао прилике доба, и кад би се латио поновљења персоналне уније, ја као стар човек, који сам под теретом година и незгода оседио, ја би га последњим издисајем својим благосиљао као витеза отачбине; а заиста, и држава би га требала благосиљати, ако у будућност уме гледати. Али докле год закон постоји, дужан му је гроф Андрашије не само покорност већ као министар мора га и чувати.

Тога ради непита се вента ради: да ли се начање његово у ческо питање даје оправдати са дужношћу његовом? По мом мнењу не само да се правдати неможе, него и сама та обвеза против њега сведочи.

Знате ли, шта ми у сред туге и зебње, којом ме грдоба заједничког закона пуни, кад и кад мало утехе даје?

Нада, пријатељу, да тај закон неће толико постојати, колико је нужно, да би нашу домовину утући могао. Ја сам држао, да је живот једног народа чврст; хиљада година показала је, да је наш живот заиста чврст. Он се опоравио од силних удараца и многи отров Борције ненауди му. Ја сам држао, да тај закон неће дуго постојати. Само нек нас Бог из ненада неутуче, ваљда ћемо се и овде опоравити.

Јер видите, цео аветињски ток заједничких закона беше само сурова фикција. Та ко би могао тврдити, да тај бечки сапети и осакаћени рајсхсрат, који је угарски заједнички закон примио и делегацију изабрао, у истини заступа све оне народе, који ону другу половину сачињавају? Он их заступа као што Ердељ заступљен беше, кад је у рајхсрат ишао. Па ни тако, јер тамо бар беше бројна већина; — па ко је зато ипак и један минут држао, да је Ердељ тамо заступљен био? Нико, ни они, који су посланике представљали. Аспирације Мађара нису их заступиле, тако и Романа: ваљда Саксонаца? — Можно, али са сваком чашћу рећи, то још није Ердељ. — Така фикција неможе дуго трајати. И није трајала. Али тамо у заједничком рајхсрату „друге половине“ нема ни бројног темеља.

Декембарски устав, то је софистичан рад о томе: „Каке се може одржати централизација, која је баш противност уставне слободе, надмоћности, сразмерно мале фракције у уставном виду спрам историчног права целих народности и земаља?“ После је чињеница, да заједничко министарство ником право не беше; — централцима беше мало, што Угарска плаћа, а мала по имену самосталност, коју ова имађаше, беше им много; федералцима наравно беше мрско, а и у Угарској заиста мало их има, који су у њега заљубљени. Ја мислим, да неће још дуго живити.

Али кад сам предлоге Чеха читао, кад сам видио, колико су и они већ попустили — шта све хоће да признаду, да избришу, у основне законе да приме, онда признајем, сасма сам се збунио. Тада помислих, да ће та заједничка нужда, ако тако устраје, нашу народност моћи утаманити.

То је моје станиште, који сам изрични противник заједничког закона. Али грофови Бајст и Андрашије, који у заједничком закону „живе, раде и дишу!!“ — они су са гледишта свога понуду Чеха као слепу срећу сматрати требали, која би њиховом мртво рођеном детету на неко време опет живота дати могло.

У чему се са њиног гледишта састоји језгра заједничког уговора? Прво у том, да се све оно као заједничка ствар сматра, што су они као таку изјаснили, Ни више ни мање. Друго, у принципу дуализма, да у смотрењу свршених заједничких ствари земље угарске круне заједно сачињавају једну половину, а друге земље и провинције заједничког монарха другу. Треће у томе, да те две половине заједничка одношења помоћу делегација обављају. Четврто, у начелу једнакости, да обе половине једнак број делеганата имају, Пето, у новчаном одношају. Шесто, у заједничком министарству и делокругу његовом. Седмо, у заједничкој војсци.

Страшне ствари, по држим, да сам их верно и непартаично набројао.

Али ето Чеси су све то признали и изрично казали, да неће ни једног писма у том мењати, шта више, да ће од речи до речи све у свој основни закон примити. — А то је баш оно, што ме је изненадило.

Како Аустријанци, Чеси и други, својих 60. делегената међу собом деле, како их бирају као у оној известној земљи, где се од двојице рајхсратских посланика један разсрди, столицом груне и каже, да он никад у такој скупштини неће фигурисати, на што други „solo“ „већином гласова“ себе за делегента изабере? (То је истина!) или како они свој новчани разрез од 70% међу собом деле? То нити се Угарске ни угарског министра тиче, у то се несме ни један угарски министар мешати. Шта би рекао Деак или Андраши или ма који други јунак заједничке трговине, кад би се Ческа или Аустрија умешала у њене ствари и прописивали им, како ће својих 60. делегената и прирез од 30% међу собом поделити?

Нашто дакле свет обмањивати, да је угарски министар председник био принуђен, против Чеха се ставити? и како се могао дати угарски министар као оруђе употребити, да због властољубља аустријских централиста Угарску изложи мржњи (и то праведној) оних народа, с којима се због етнографског положаја тешко икада помирити може.

За оправдање тога ни најзакованији љубитељ заједничких закона у заједничкој радњи неможе узрока наћи.

Али зло је ту, и питање је, како се може помоћи. Ако је још могуће. — На сваки начин мора се покушати. За име Божије, немојмо се источног фатализма држати, и скрштених руку стајати под стрејом опасности, гледајмо, да на суво дођемо.

Ја гледам зло на три стране. Прво у мржњи славенских народа због мешања угар. мин. предс. Друго у упливу, којега ће та мржња имати у унутрашњости наших одношаја. Треће у том, да ћемо у случају кризе, која је већ посејана, и која ће се нападајем с поља зачети, због заједничких закона рамљати.

Ово нам показује правац, како се требамо владати.

1. Мржња се мора од отачбине одклонити.

2. Уплив њен на обитаваоце у угарској круни мора се парализовати.

3. Мора се вратити персоналној унији, да се у своје право повраћени народ за сигурност земље — од које и сигурност династије зависи — без рамљања старати може.

Ја сам видио, да је устао један врло уважени члан опозиције против тога трећега правца. Он ће себи задужити народ, ако само уради то, да ово питање не само пред својим народом него и пред целим светом разсветли.

Тога ради сумњам се, је ли учињени корак добар био. Нека се само не створи од медведа мува. — Јер кад запитају грофа Андрашија, држи ли он, да је доба персоналној унији, он ће учтивим смешењем одговорити, да не држи. — На то ће питач, — кућевна правила недопуштају разговор, — већина се изјасни, да је одговором министровим задовољена, и тиме је све свршено. Ако питач тада изнесе какав предлог, то може сигуран бити, да се примити неће.

Толико ћу само рећи, да је доба изабрано, да се то питање покрене. Ако се сврши изравнање са Чесима, немачке централисте повуће се на Авентин, ако не, онда ће Чеси остати на дому. У оба случаја зло је ту.

Даље време је добро изабрано, јер и десница на сабору мора увидити, да је начање донело непријатеља земљи. Ја сам рекао, да ће тако бити. Међу благословима заједничког закона само видим количину новца, прављење дуга, чезње за министарском свемогућности, која је најзнатније самосталне институције прогутала, видим бечки савез, јужну жељезницу, Лојд и проклету корупцију. Али савезнике? Где су? Зато пак имамо непријатеља, отуђење браће, тешко рањене комшије и више томе равнога.

Даље с делегацијом. Незаслужује ни речи помиловања.

Што се тиче одклоњења против нас наперене мржње, ту је гроф Андрашије убио јарца. Он је само ово требао рећи „благодарим на поверењу, али ја сам угарски уставни министар. Чеси угарски уговор невређају. Што се другога тиче, без питања мога народа, немогу ништа рећи. Ја нећу да се мешам, јер једно мешање изазива друго, а ја сам одговоран.“ Да је тако рекао, неби се ништа догодило.

Али он се уплео и зло је ту. Јели дакле доста, кад се признаје, да је он крив, али се некаже, да му је савет хрђав? Хоћел се тиме мржња одклонити?

У осталом погрешка је, положај свој сакривати. Докле год сијамеско близанство траје, докле год помешани брак постоји, увек се неко уплетање мора догодити, ако и не баш тако очито као овде, — 1848 строго смо се држали немешања, посљедица беше, да су нас оружјем напали.

Нетреба дакле од тог питања начинити лично све дотле, докле год народ држи, да је крив онај, који је тако радио, и да би другчије испало, кад би други на месту Андрашијевом, на пример Виргилије Силађи био: дотле, пријатељу, одважност народа неће никад тако ојачати, да се положај из основа поправити може.

Народ се у ческо питање мора ставити, ако је рад, мржњу од себе одклонити.

Ви сте се, колико се опомињем, у вашој интерпелацији спрам самостални покушаја ческог народа добро изразили. Ви сте добро урадили. У данашњем положају то је врло нуждно било.

Нека нико некаже, да сабор нема права мешања кад своме министру то право одриче. Питање другчије стоји. То се незове мешање, где се мисли и жеље своје изражују, најмање онда, кад се велико зло од отачбине уклонити може. То је самообрана а не уплетање.

Или беше л' то неоправдано уплетање, кад су у 30. години сабор и жупаније наше онако јуначки Пољаке бранили? То је светао лист у нашој историји, доказ политичне зрелости угарског народа.

Или беше л' то неуместно, кад сам ја на последњем пожунском сабору рекао, да свима народима државе ваља устав повратити, јер ће и наш до века изложен бити нападајима. Две круне на глави, једна уставна друга абсолутна, недоносе добра. Ви знате, шта је после било. Ја оно доба нисам донео, али сам био сат, који га је показао,

Или беше л' то неоправдано уплећање, кад је и сам сабор од год. 67, као услов несретног заједничког уговора ставио устав?

Не, не, престанимо са пиљарством техникалитета. Тиме нећемо испливати из таласа против нас подигнуте народне мржње.

Према вама није нужно да вам о ческом државном праву и декембарском уставу дефиницију изводим. Постоји свечана изјава монарха, у којој вели: „у смотрењу државноправног станишта ческе круне, радо признајемо права исте круне и готови смо, то признавање нашом крунидбеном заклетвом обновити.

Ту има доста узрока, да је рајхсрат у интересу унутрашњег мира, који се и Угарске тиче, могао своја пријатељска осећања према ческом народу изјавити стим, да Угарска, која своје државноправно станиште с правом чува, никад заједничком уговору такав мисао није дати мислила, који би државноправно станиште ческе круне, које је и монархом у његовој свечаној изјави од 1. Септ. признато, могао увредити, или самосталност, која се у кругу заједничких закона креће, на коју државноправно станиште Чеха права има, осујетити.

То неби ни најмање изгледало као неоправдано уплећање. — Тога се могла и десница држати, без да своје партајно станиште напусти, — и ако се овде неби персонално питање на врх ставило, ја неувиђам ту тегобу, којом би министарство монарху могло поднети таково осећање народа.

Нешто се на сваки начин мора предузети, да се одклони мржња, и ја се надам, да ће штовани патријота, који у својој интерпелацији истина није али у мотивацији изразио се јесте, да он неистражује узрока министарском уплетању, надам се велим, да ће осећати нужду, која ма какву изјаву изискује, којом би се мржња одклонити могла.

Напослетку ево и о томе, како би се та мржња у унутрашњости Угарске парализовати могла.

Ту је прво: питање народности. Чини се, да народи са донешеним законом нису задовољни. Па нека своје жеље формулишу. Треба их саслушати са осећањем братинства, треба им у свему, у кругу закона могућим, попустити. Ово се питање или у границама тим даје решити, и тада неваља тврдовати, или се неможе решити. Е онда кривица нека падне на оне, који интегритет и политично јединство земље хоће да униште.

На другом је месту Хрвацка. Према њој држава се заиста огрешила. Одуговлачење са хрвацким сабором неда се никако опростити. То угарски сабор неможе и несме трпити, ако само ијоле схваћања има о праву, слободи и битним интересима отачбине. Ако хрвацки народ жели неке тачке прегледу подврћи, ваља им жељу братински и пријатељски саслушати. Нетреба им запушавати уста, кад отворено хоће с нама да говоре. Ја особитог уважења имам према осамстогодишњем пријатељском сношају са Хрвацком; та и деоба лепа и пријатељска неби ми тако мрска била као кад би се против нас тим којекаквим махинацијама излоједила, где би се онда или туђи или као непријатељи заједно живити морали.

Овим држим, да сам вам жељи задоста учинио, и надам се, да ми скоро никакве жеље изјавити нећете.

К о ш у т.

П. П. Политика грофа Бајста има велика уплива на наше одношаје. Изјава мога мнења била би неподпуна, ако и отом неби шта рекао. Идућом поштом писаћу вам и о томе.

*) Прво и треће писмо Кошутово, посланику *Хелфију* саопштили смо у прошлим бројевима у изводу; због особите важности саопштавамо ово *друго писмо* у целости. У.)

ДОПИСИ.

А. О. — Праг 6. новембра. Уплив Андрашијев поново је победу одржао. У коло садањег немачко-мађарскога господарства увлаче се и Пољаци, те да се помоћу њих осигура бар за неко време вегетирање бечкога рајхсрата; а — а Келерсперг ставећи се на становиште садањега устава, није хтео никакво посебно изравнање са Пољацима да постара, одпутовао је већ у Грац, и по вестима данашњих бечких новина више се ни враћати неће, пошто је тим његов будући кабинет постао немо-

---

ПОДЛИСТАК.

ПИСМА С МОГА ПУТА НА ЦЕТИЊЕ.

ЧЕТВРТО ПИСМО.

Нови Сад 9. новембра 1871.

Драги пријатељу!

У Задру задржавао се „Луцифер“ од 9 до 12 сати пре подне — дакле пуна три сата. За та три сата имали смо доста времена да разгледамо Задар са свима његовим знаменитостима.

Цео Задар опасан је једним широким бедемом. Овај бедем засађен је дрвима и служи за шетницу отменог света задарског.

У град се може ући са четири стране на четири капије, које су кроз бедем пробијене. Код једне од ових капија, која мору излази, пристао је наш „Луцифер.“ Како је тај дан била недеља, то је на мору било много отмена света, који су изишли да брод дочекају. Но ми, пошто нисмо имали никога ко би нас са чувенијим личностима упознао, и пошто смо желили да пре свега само место разгледамо, упутимо се у варош.

Задар, који повлачи своје порекло још из римских времена, и који је у средњем веку мењао час угареко час мљетачко господарство, данас је седиште аустријске земаљске власти за читаву Далмацију, и броји 18.000 становника. Варош је онаква, као што сам ти још код Поле све далматинске вароши описао. А да имаш што потпунији појам о далматинским варошима, морам ти још и то казати, да су све начичкане силним црквама, — и то су ти понајвише знаменитости њихове. И Задар је пун цркава, — мало у којој већој улици да нема цркве. Но једино је добро што су хвала богу многе задарске цркве затворене и на друге општекорисне цели употребљене, тако је н. пр. једна црква обраћена у саборницу, друга у завод за с ума сишавше, а тако и многе остале у друге добротворне заводе. Овде ми је пао на памет Нови Сад, који је тако исто богат у црквама, а напротив сиромашан у осталим корисним заводима. Пале су ми на памет потребе Новога Сада, као: позориште, саборници и др. за којима ће се још нешто времена морати почекати, ма да има у славу божју подигнутих пет православних цркава, које су све — једна празнија од друге. Посетили смо две католичке цркве: катедралну и манастир св. Фрање. Прва је знаменита с тога, што је највећа и најлепша, а друга је знаменита са једне велике иконе данашњег далматинског сликара Салбетија, која претставља смрт сликареве супруге. На икони су две групе Прва група доле претставља самог ожалошћеног сликара у кругу своје породице. Друга група на горњој половини иконе претставља сликареву супругу у мртвачком оделу, коју анђели на својим раменима носе пред престо богородице. Све су слике изведене у природној величини. Највећи утисак на гледаоца чини израз туге на лицу сликаревом и на лицу његове многобројне недорасле породице, и уопште цео расположај ове доњне групе, који је заиста уметнички изведен. Посетили смо и православну цркву св. Илије. Ово је и саборна црква владичина и једина православна црква у Задру. Овде смо се састали и упознали са старим задарским протом Николајевићем, вредним уредником нашег „Далматинског Магазина.“ Осим ове три цркве посетили смо још и задарску читаоницу. Остало време употребили смо на спољашње разгледање вароши. У тумарању по вароши наишли смо и на рибији трг. Ово је први трг морских риба, што сам га на овоме путу видио. Већ знам да ти сад на ово развлачиш уста, да се смејеш. Смешно ти је, што ти и овакве ситнице спомињем. Али немаш право, јер заиста један од нас, који је на рибијем тргу навикао гледати само дунавске штуке и сомове, мора се изненадити, кад види на оваквом тргу разноврсност, којој се није надао, и облике риба, какве је донде само насликане виђео. Упустили смо се одмах у разговор са људма и женама, што су рибу продавали. Ови, видивши да смо странци, казивали су нам на наше питање и талијанско и српско име сваке рибе. — Овако ходајући по вароши могли смо упознати и задарско становништво. Као што сам ти реко — недеља је била, па је и мушко и женско и старо и младо које у шетњу које у цркву ишло. И ако се овако са првог погледа не може бог зна толико упознати, то смо ипак одмах приметити могли, да овдашње становништво дише више талијанским духом него српским. Писао сам ти да у читавој Далмацији има само 40.000 Талијана, па ћеш се можда чудити, одкуд да је у главноме граду Далмације дух талијански. Ево одкуда. Далматински Талијани живе само у градовима. Овде имају понајвише у својим рукама трговину, а поред тога имају протекцијом аустријских влада и све власти у рукама. Тим начином упливисали су на јаван живот и ширили су по српској Далмацији талијански језик а с овим и дух талијански. Како је пак Задар седиште највиших власти, сасвим је наравно да је у Задру уплив талијанштине највећи био. Но хвала здравој свести народној, која се последњих година будити почела и која се до сада толико оснажила, да је у сабору далматинском над Талијанима победу одржала. Што се од Задра даље према југу иде, све већма ишчезава овај дух талијанштине, док га напослетку у Боци Которској

гућан. Коме ће се поверити склапање новога кабинета за извесно се не зна, пошто у садањој политичној ситуасији велика се важност полаже на Пољаке, они су сада једини, с којима кани Андрашија извући Цислитаву из овога замршеногa политичнога дармара, а она ће уједно и одлучити кризу министарску; — јер до који дан скупиће се сви галички делегати са важнијим саборским заступницима у Бечу, па да у друштву са галичким намесником Сапјехом, лвовским унијатским митрополитом Сембраковићем и вођом галичких Русина Павликовом, који се већ у мисији преговарања налазе у Бечу, склопе поравнање, и углаве пријатељство са сада свемогућим мађарским грофом Андрашијем, и по томе изгледи су, да ће Пољак Голуховски склопити будући кабинет и то по најновијим данашњим вестима тек после отварања рајхсрата, који ће се одма по Божићу састати. „Политика“ у чланку: ми одобравамо посебно поравнање Пољака, овако о томе пише: „По свима изгледима нова бечка влада у свом програму означила је важну тачку, да се са Пољацима у преговоре упусти, и ми се надамо, да ће се то сада остварити. Пољаци могу потраживати, и све им се мора испунити. У том морању састоји се цела бечка мудрост, и због тога би ми Пољацима искрен савет дали, да се много непромишљају, јер смо уверени, да ће им се све испунити. Ми још нећемо у зло уписати, ако нас по ново оставе и у немачко-мађарски стан пређу, пошто смо осведочени, да су нам путови различни. За сада смо из обзира на Пољаке често у средствима и цељи наше политичне акције осећали се препречени, а Пољаци нису никада осетили се позванима, да истоветност њихових и наших интереса практично остваре. Пољаци морају добро своје интересе познавати, а ми нетражимо ни од кога жртве, као што и ми у будуће нећемо чинити. Углаве-ли Пољаци са немачко-мађарским власницима сепаратно поравнање, то се растајемо ми с њима као добри пријатељи, али у будуће нити ћемо од њих какву заједницу потраживати, нити пудити“. Овако мисле о изравнању Пољака и остали чешки листови.

Будући, да чешки сабор из своје средине није хтео изабрати делегате за бечки рајхсрат, то влади није ништа друго остало, или садањи сабор распустити, па при новим изборима повољну странку за себе истесати, или послужити се омиљеним начином бечких децембриста, са директним изборима. Будући, да би први начин остварење рајхсрата одвећ одуговлачио, а поразу владајућој странци при изборима заиста нанео, то је већем обнародован краљевски патенат, којим се позивају места, вароши, овлашћена друштва и великопоседници у краљевини Чешкој, да изборе за рајхсрат директно предузму. Избори ће се обављати 2. 4. и 6. децембра т. г., а за који дан изнеће чешки клуб листину својих кандидата. Што је најчудније, тај царски патенат поред Холцгетана и Шефла контрасигнирао је и галички министар Грохолски, који је у кабинету Хехенвартовом подпуно сугласан био са његовом политичном акцијом, а уједно при одступању тога кабинета и сам своју демисију поднео, а при томе се још за известно знаде, да брани легалност садањега моравскога, горњо-аустријскога и крањскога сабора, и противан је распуштању тих зем. сабора; што је много допринело и осујећењу Келерспергова кабинета, који је све саборе распустити хтео. Ова изненадна политична промена галичкога министра сигурно стоји у свези са посебним поравнањем Пољака и о комбинацијама Голуховсковога будућег кабинета.

Овде ће се држати 9. нов. федералистичан конгрес. Све цислитавске покрајине биће заступљене, горњо-аустријске федералисте in corpore ће доћи, очекива се и бивши министар Шефле. И Пољаци Смолкине партаје на њему ће учествовати.

= **Карловац**, 4. нов. Обећао сам вам ради проучавања раковичкога устанка неке појединости јавити, те ми је то сад много лакше урадити кад се је наканио један брат од Слуња најпосле о томе догађају писати. Наравно да ми овђе морадосмо купити гласове, те тако јављасмо о тој несрећи народа нашега. Тако смо из најближега извора дознали, да је већ од једне године дана онамо у околици у Броћанцу и даље познати памфлет „Хервацка“ подметан и наметан. Уз то одлазили су у оне околице познати бургијаши по често, те су се бавили по дуже време онамо. Тако је Бах сједио у Плашком љетос два три ли мјесеца, кажу „код своје сестре“. —

За Врдољака кажу да је збиља отворено народу говорио, те је био на нашу велику госпођу на збору у Слушници, а то је парохијална црква за оне крајеве, т. ј. Броћанац, Брезовину и т. д. И у Крњаку на путу у Вељун, застајавали су ти бургијаши, те су онђе у крчми скупљеноме народу говорили ватрене бесједе о „слободи“. Такође зна се, да су неки од тије „слободњака“ ударили на Скрад у тешком „хинтову“ преко врлетни гора, куда једва пролазе и мала кола за нужду.

Све се то прича сад као нова ствар и као неко чудо, а знали су то сви људи онамо и туда, куд пролазише; али нитко ни петка никоме. Та Крњак је компаниска штација, а Скрад је опет официрска штација. Па то-тамо!..

Још се прича и на душу узима, да је Кватерник и Ракијаш дошли на Вељун (у очи погибије њиове) онђе код Б. В. погодили кола до Броћанца за 10 ф.; па кад је тај Божо запитао те путнике, тко су и одкуда су? а они узели име „Милетићево и Суботићево“, те тако одвезоше се даље. Много се говори, да је тај Божо до три пута сам својом руком у сандук Кватерников заграбио, те сваки пут извадио пуну шаку банки, ваљда пуну 1000 ф. Тако да је Кватерник био дарежљив и богат! Само је за ту цјену несретни „краљ велике Хрвацке“ наручио Божи „да спреми крува и меса за војску, па ће бити новаца као блата“....

Сад даље: „Буна је букнула прије реда овако; Дошла поћера за Бахом због познати новаца на пошти муњавској. Бах се у то доба бавио у Слуњу, те је огледао воду и говорио људима, да жели саградити велики млин на Слушници. — Уротници били су у Броћанцу ту ноћ и поставили своју стражу, а њи око 40 бише на окупу код Раде Ђунића. Тај стражар опази да нетко долази кроз помрчину, а долазила је патрола од 6 солдати са једним официром управ у Броћанац до ондашњега мјестнога официра у намјери, да њи двојица саставе јаку патролу, те да пођу и преметну село Броћанац, и већ даље још које село, као Брезовицу, Раковицу и т. д. Ту стражар повиче: „стој!“ Патрола пође још ближе, а онај повиче: „сабор!„ На ову вику прискочи много јача сила, него што је мала патрола била, те солдати побјегну заједно са својим официром.

Е! Ту је сад била по усташе зла коб: Они мрадоше сутра дан отворити свој рат, а нијесу томе ради били за дуже време, док се боље не би спремили били.

Тако је осванула позната недјеља, и попо наш из Слушнице пошо у Брезовицу баш да онђе службу служи и задушнице обичне обави. Жена има у цркви доста, али људи мало! Нитко и не слути на какав немир. Од некада подсјети звонар попу да погледа војску у пољу према Раковици. Попо не слути ништа па рече: „то су регрути наши. Него виде се црљене кабанице“, али и то није ништа ново онђе, те тако сврши се служба и, свијет се разиђе.

Нећу наглашивати ни тај ни пређашње моменте, из којих се види, да у Броћанцу и даље није било ни трага ни гласа у народу од какове обће буне или завјере, Али се јака конспирација неда одрицати, тим то мање што ће даљи развитак и ток те тако зване побуне освјетлити. Ево даље:

У исту недјељу после подне дође човјек код ондашњега пароха српскога те моли: да би ишао саранити она два солдата, који су погинули. Попо иште свједочбу обичну од стране љекара у политичне власти; али тога нема, каже тај човјек. „ема оче, ова наша нова влада укинула је то“. Попо подсјети човјека тога на стари познати ред још једанпут; али да њега — свјештеника — ни у што немјешају, рече: „идите па нека саране како они знаду, а ја идем у школу“. И тако буде.

У цјелој ствари овој ништа и нитко неможе са основом и разлогом ондашњему народу нашем у кривицу уписати, т. ј. буна та није из народа поникла; него је и та стрка удешена са стране, о чем нитко више разуман и не сумња.

Ми са наше стране српске само толико опазити морамо да је доста повода било против објестне хрватоманије устати одлучно и то баш у ономе крају, ђе је српски народ многобројан, те се ту није било бојати ни „ножа,“ како из Слуња доста најивно пишу. На једном мјесту у Лики управ је *нож* одлучио у таковом случају, а никако нису Личани примали „Хрватску“ за такови јавни лист, „који свијест народну буди!“

И још морамо прстом пружити на трагични свршетак те буне. Заиста су усташе поубијали сами своје вође, о чем нема сумње, па ако и јесу неки листови у први мах другче писали. Ту баш пада најтежа сјенка на карактер те цјеле дружине. Ту се је излила најгнуснија подлост с једне и друге стране, као гођ што се понајвише из те свеколике операције и њени појединости без наочара види ужасна комендија, коју ће време најбоље разјаснити.

Нећемо резонирати са дописником из Слуња, нити знамо шта је хтео рећи са онима крупним речима: „диктатор“ — „инквизитор“ и т. д. Та нисмо ми ударали на попа нашега у Броћанцу; него смо хтели рећи како је народ српски онђе снажан и у средствима, те би га лако било у српској самосвјести подржавати и чувати. А види се богме да је ту Врдољак „ет конзортес“ дуго и дуго свој отров сејали, чему наравски један поп и то још „поп влашки“ неможе на пут стати, особито кад нитко други више за народ немари!!

Како рекосмо нисмо ради дуљити разговор, али неможе остати без примјетбе ту кукавно денунцијантско сиктање. Тако је и код г. из Слуња осим многога и ово: *„да л би исти рад (т. ј. ми) да су владике, бискупи и попови са свим народом у буну загазили и т. д.“* е сад шта је то? Је ли то чисто и поштено? Је ли?

Ми ћемо заиста зборити још јаче, док нас нечује сав народ и скупштина, да се стане страшноме нереду и нераду на пут, па истом одпочне здрав развитак народа, иначе „ако замукне слободна ријеч, оће камење проговорити.“ —

А што се је догодило под владиком Мијоковићем у Слушници и Броћанцу а за попа Николе Кларића и надпоручика Николе Секулића, како су броћанчани владикина изасланика попа Ј. В. са натегнутим кубурама из цркве и са проповједаонице изтјерали: то је стар повјестнице која се држи још у устима народа; али дописник из Слуња незна ни о томе ништа, него он како што одмах стару пјесму о „зађевицама“ потеже. Ми смо жељни јавнога разговора; али стварнога, а не „празнословља.“

ПОЗДРАВ*)

БРАТИЈСКОМЕ ЧЕСКОМЕ НАРОДУ ОД ЈУГОСЛАВЕНСКЕ ОМЛАДИНЕ СА ГРАДАЧКИХ ВИШИХ ШКОЛА.

У доба наступајуће монголске ере, можда вјесница многадних промена и великих непредвидних догађаја, на сваки пак начин инаугурисање на увреду и противу Славенства, а особито чешкога народа гледајући с једне стране достојне потомке бесмртнога Хуса, који од кобног Бјелогорског дана постојао дивним мужанством бију битку да сачувају свје име, свој језик и своја права народна од неправедне и душманске немачке силе и поплаве; а с друге стране дивљу силу „Мађарорсага,“ који је поче у Европи живјети на развалинама онда велике славенске државе. — који је паче у Европу на то позван био, и који је (у великој већини његовој том позиву све до данас вјеран остануо, недајући нигдје око себе самосталности славенској главу да подигне, а тежећи да све својој сили подложи: ао пријатељи правде и слободе ми се неможемо уздржати а да овај поздрав непошљемо, што чинимо као браћа чешкога народа по крви и по трњењу једнаких неправда и једнаких увреда са стоструким одушевљењем, у знак дивљења и поштовање његове мушке одважности и горостасне самосвјести, а особито у знак наше славенске узајамности.

Здрво да си дакле, чешки народе, ти љубимче велике славенске породице, здраво! Напреј! Недајмо е! С нама је правда, а с правдом Бог и победа

У Ђацу 16. (4.) новембра 1871.

Слиеди сто двадесет и седам подписа међу којима о Србаља шљедећи: Ђорђе Исајловић правник. М Поповић фармацист, Никола Дражић медицинар, Игњат Михајловић медицинар, Д. Штајнер мед., А Козјак фарм., Евђен Бирра правник, А. Безић тсничар, Ђорђе Красојевић правник, Велимир Крстић фарм., П. Стефановић прав. Душан Перишић мед., . Бељански мед., И. Недељковић акад., Ђ Јовановић мед., К. Бањац прав., В. Брежовски прав., М. Анстасијевић прав., М. Вировац прав., Војин Новаквић прав., А. Милић прав., Б. Ђукић мед., Н. Поов прав., П. Нинковић фил., С. Кушевић прав., ЂорђеВидаковић мед., Л. Стефановић техн., Т. Живковић фарм., Милан Рогуља техн., Јов. Радиновић техн. Спиридон Рачета прав., Трифон Милин прав., и Л. омановић правник.

*) Овај поздрав послат је на руке др. Ригеру да га саобшти листове чешке.

УГАРСКА.

Поводом промене у угарском министарству пишу из Пеште „Вандерер-у“ ово:

„Осана, којим владини листови поздравише јучерањи говор грофа Лоњаја, врло се разликује од пређашњег писања тих истих листова, док је још Андрашије на врху владе био. Али дужност је слушна, свога господара уздизати, па ма ко место то заузео. „Време голих речи је прошло, дошло је доба рада!“ вичу они као једним грлом, дакле Андрашије је представљао голе речи, а Лоњаји је човек рада. Скоро ће се показати, у колико данашњи први министар одговара тим сјајним очекивањима, јер има много, врло много да се ради. Досад се код нас, због особена Андрашијева положаја међу Бечом и Пештом, са узвишеном самосвести показивало на уплив, којега је Андрашије у спољашњој политици имао; у унутарњим стварима није се радило тако рећи, ништа. Кад је Милетић јуче викнуо: „Андрашије због унутарњих питања утекао је!“ беше можда непарламентарно, али је зато са правим познавањем одношења додирнуо тешку рану, која у обема државним половинама једнаку главобољу доноси, додирнуо је: питање народности. Одкако је изашао закон за народности, у угарском сабору се сваком приликом показивала неподпуност и несавршенство тога закона са оне стране, на којој седе неуморне бунџије, најсталније пропагандисте.

Садањи министар ће, хтео не хтео, морати у том питању с бојом на среду изаћи, и имаће врло тежак положај, ма како он о том питању судио. Узајамност, која међу двема овим половинама постоји у смотрењу питања народности, нагониће угарску владу на уступке, којима ће се ова покорити морати. То, што је министарство Келерспергово због пољачких уступака насело, незначи ништа друго, већ да се на даље са крутим нехајством спрам туђега права неможе и неда владати. Уступци, који се у Цислитави дају, обновиће нашим народностима смелост и узвишенију одважност, да при својим захтевима издурају. Тада ће се показати, да ли се господин Лоњаји разуме у тешкој вештини владања. Војсковођин таленат, женијалност управитеља овде непомаже, јер се истрцају брзо при такој задаћи.“

СЛОВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ.

ЦРНА ГОРА. О стању школа у Црној Гори вадимо из опширнијег извештаја, ког доноси лист „Црногорац“, ово:

„Школа у Црној Гори постоји тек од кратког времена, и сад је у зачетку своме. Она има за учитеље своје синове, који дужност учитеља врше. Исти учитељи нијесу приправници, но су по највише главну школу на Цетињу свршили, њеки и богословију и шест-недјељни практични течај, на којем су се у данашњој методи обучавали.

Какав је успјех поред такови учитеља за двије године учињен рад сам читалачком свијету и љубитељима народне српске школе на јавност изнијети.

У Црној Гори постоје данас осим Богословије и женског завода, који су на Цетињу, још 25 основнијех школа. Ђе год је основана школа, ту је подигнуто и ново школско здање, у којијема су понајвише и учитељи смјештени. Изузимајући њекијех потреба, свака је школа са нужнијем опремама снабдјевена. По овогодишњим извештајима учитеља походе школу 1800 мушке и женске дјеце и то непрекидно.

Успјех је овогодишњи био похвалан и слободно се рећи може, да су три трећине ученика такови успјех показали, какови се само од добре школе желити може. Особито су напредовале у писању, умном рачуну, приповједању и науци гледања тако, да је сваког слушаоца изненадило.

Све што је урађено, урађено је не строгим надзором, но неуморним трудом учитеља Црногорца, који неради за велику плату и неиде „трбухом за хлебом“; но из љубави на прам браћи својој, за срећу и напредак земље своје.

Истина да успјеху томе и ово још много допринаша, што ученици Црне Горе без икаквог натјеривања, но са највећом вољом школу похођају, ма да су њекојма домови по 2 до 3 сахата од школе удаљени. Осим тога и сами родитељи шиљу најсвесрдније своју ђецу у школу, а то је особито важно, јер се зна, да на другијем местима имају и власти посла, те натјерују и глобе родитеље, који због тога, што су и сами остали без школе неразумни задржавају ђецу од школе, а заборављају да је оно ништа што ће му дијете привредити на дому према ономе што ће за своју будућност изгубити изостајући од школе.

„Црногорцу“ пишу из Скадра ово:

„Немири који су се недавно појавили у нас прођоше некако што се и није мислило, без велике погибије и неоставише за собом никаква трага, осим оно њеколико мртвијех глава и још веће мржње у прсима Арбанаса. Но и ако се није изродило оно што је свак очекивао, инак је свак рекао: дуго неће трајати, и опет се мора њешто изродити. Ко познаје стање у Арбанији и у опште у Турској, тај је могао лако томе вјеровати, јер тај зна, да народ притешњен и незадовољан мора покушавати, да се избави тога стања.

Нећу да кажем баш да је код нас већ то настало, ма инак је вриједно, да вам јавим за један догађај.

Овдашњи забит, Мустафа паша пустио је глас, да ће поћи у Тиран, Драч и Кавају, да прегледа провинцију. И он је доиста 16. о. м. отпутовао, али не као што је разгласио, него је пошао у *Миридите*. Ово је већ чудно и сваки се пита за што је Мустафа паша отишао тамо а не онамо, куда је рекао, и шта је смјерао, када је крио праву намјеру своју. Ову сумњу нашу подржава још више то; што је паша узео са собом три буљука низама, њеколико суваријa и два топа. Данас смо чули; да је уљегао у једно село Миридитско, које се зове Кашпет, а чули смо и то, да намјерава одавле у Орош, које је главно мјесто Миридита. Ту су у Брошу куле Бимбашине и свије капетана од Миридита. У исто вријеме дошао нам је амо још и тај глас, да је капетан Ђон скупио њеколико војске и да мисли изаћи на пут Мустафи паши, и да му неда у Орош уљећи.

Ако би се што догодило из овога, ја ћу вам јавити. За сада неће бити сувишно, да вам кажем само толико, да је овај полазак пашин код многијех изазвао доста сумње. Свак се пита: шта ће паши да води са собом толико војске, ако збиља иде, да само провинцију прогледа. Па хајде војска али што ће му топови? Је ли осјетио какав метеж међу Миридима? Или се можда боји са малом пратњом ићи међу њих. Ни у једном ни у другом случају не чини добро, јер је у стању тијем начином изазвати људе, који су готови да плану. Ово кажем само шта може бити, а хоће ли збиља, то не могу рећи, јер неопажам таквијех знакова у овоме часу међу Арбанасима.“

БОСНА. Из Сарајева има допис један у „Вандерер-у“ о разположају Срба, који овако гласи:

„Нови вилајетлија обасуо нас је са лепим обећањима. Управа биће тачна и праведна, суд ће се само по закону и правди владати, данак ће се регулисати, то јест смалити, производни ће се данак укинути, једном речи, раја ће се дочепати опет раја, који је већ одавно са земље утекао. Врло је могуће, да су у Стамболу увидели, да је време обећаањ од 1839. у живот увести. Али пре свега треба запитати, који ће органи те реформе израдити? Данашњи себични званич-

---

сасвим нестане, и где на место њега наилазиш на онакав чисто српски дух, какав је само у језгри Српства, или ако оћеш — у самој Црној Гори. Спомињући овде талијанштину, немогу се растати са овим предметом, а да неспоменем да је и овај уплив талијанштине један грех из читуље силних далматинских грехова свију досадањих аустријских влада. Аустријске владе, које су се српским мишицама служиле, да у некадањим аустријским областима: Ломбардији и Мљецима слободу талијанског народа угушују, служиле су се у Далмацији Талијанима, да угуше језик и свест српског народа. Но о непоштеним поступцима пређашњих влада аустријских и о патњи српског народа о Далмацији дало би се много написати, да ми није цел писања, да ти што пре цео мој пут саопштим, — а за ово друго надам се, да ће се показати згода и прилика.

Теби је познато, да је Далмација врло богата у народној ношњи. Но богатство и разноврстност ношње почиње око среде Далмације и достиже истом на југу свој вршак. У северној Далмацији је, толико смо ми могли приметити, скоро једна ношња — у Задру то исто што и у Шибенику. А каква је овде народна ношња? Плаве лаће и плав кратак гуњ са сребрним пуцадма, око појаса црвен пас, а на глави мала црвена капица, од које је један комадић на левој страни ибришимом извезен, тако, да крајеви од ибришима у малим китицама по лицу висе. Но како је Задар главни град Далмације, дакле седиште интелигенције и отменог света, то је народна ношња у Задру још доста ретка. —

Пошто сам ти све казао, што сам имао да ти о Задру пишем, то се можеш ти онако исто с мирним срцем од Задра опростити, као што смо се ми тај дан у подне с њиме растали.

Пут нас је водио сада Староме Задру и зато смо ишли непрестано уз обалу далматинску између обале и острва Уљана и Пазмана. Око 2 сата после подне стигли смо у Стари Задар или Београд, град, у коме су се негда угарски краљеви крунисали. У овоме, данас врло маломе месту није се наш брод ништа задржавао, зато и неимадосмо прилике да у њега одемо, те ти не могу о њему ништа ни писати. Чим се роба и путници искрцаше, одмах смо се даље кренули пут Шибеника. И овај је дан био исто онакав као јучерањи, топал и тих. Наш „Луцифер“ летио је по мору као птица по ваздуху. У 5 сати после подне истога дана доспели смо у Шибеник.

Но о Шибенику, Сплету и о даљем путу у идућем писму. А за сада с богом!

Твој М.

ници, којих се какве узвишеније мисли ни дотакнути немогу, неће никако ту нову еру створити, о којој се толико сања. Прво би требало Турке образовати, од свога фанатизма ослободити, застареле обичаје у нове преобразити, и тек тако могла би се Порта надати, да ће се њене намере у дело привести. Хоће ли се тај процес пре свршити или ће раји стрилења пре нестати, то је питање.

У нашој провинцији а и у другим, Хришћанима се досадило, носити јарам, који човека тако понижава, догрдило им се, бити подложни самоваљи, која је данас у таком цвету, као за време Селимово. Ја мислим, да Срби у Босни, Херцеговини и старој Србији неће још дуго трпити неправде скроз и скроз деспотичне владе. Сви су изгледи, да је близу „дан освете.“ Нарочито млађи нараштај тежи за ослобођењем и кад би Српски кнез Милан задао своју реч, скоро би се одпочело оно велико дело за којим Срби још од Косова теже. Говори се о младоме владару, да је у њему јунаштво Милошево са разборитошћу Михајловом спојено.

КОВЧЕЖИЋИ ЗА „СРП. НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.“

(Продужење.)

У години 1871.	Јануар, фебруар, март.	Април, мај, јуни, јули, август.
Матица Српска . . .	4 фр. 27 н.	13 фр. 20 н.
Друштво радиности .	20 „ 6 „	2 „ 15 „
Миросављевић . . .	2 „ 50 „	2 „ 50 „
Ђ. Д. Стојковић. . .	1 „ — „	— „ 36 „
Љуба Стефановић . .	2 „ 30 „	3 „ 32 „
Ђ. Ракић	1 „ — „	— „ 40 „
Стева Ратковић . . .	— „ 99 „	14 „ 89 „
Натошевић, Чавић. .	3 „ 42 „	2 „ 40 „
Јефта Поповић . . .	6 „ — „	5 „ 10 „
Ћира Поповић . . .	1 „ — „	2 „ 90 „
Миша Максимовић . .	1 „ — „	2 „ 96 „
Лаза Јеремић	— „ 42 „	— „ — „
Мита Савић	1 „ — „	1 „ — „
Петар Јовичић . . .	4 „ — „	2 „ 60 „
К. Бокшан	— „ 93 „	— „ — „
Ђ. О. Милутиновић .	— „ 92 „	1 „ 40 „
Н. Параскијевић . .	1 „ 25 „	— „ 70 „
Ћирић и Николић . .	1 „ — „	— „ 50 е
Петар Попадић. . .	1 „ 50 „	1 „ 35 „
Андрија Николић . .	— „ 6 „	— „ — „
Лазар Јеремић . . .	6 „ 60 „	— „ — „
Петар Рабри . . .	— „ 52 „	3 „ 50 „
Задруга за међусобно помагање	1 „ 98 „	5 „ 74 „
Јован Ћурчић . . .	— „ — „	— „ 40 „
Јован Огњановић . .	— „ — „	1 „ — „
Никола Нецић . . .	— „ — „	3 „ 36 „
Филип Грос	— „ — „	— „ 3 „
Алекса Алексић . .	— „ — „	— „ 41 „
Никола Сабадош . .	— „ — „	1 „ 87 „
Марко Шилић . . .	— „ — „	1 „ 56 „
Бачка банка. . . .	— „ — „	7 „ 86 „

Милева Манојловић из Ст. Томаша 6 фор. дала у ковчежић код Петра Јовичића. —

За месец септ. ок. нов. и дец. још није покупљено, али судећи по досадањем може се узети да неће пасти више од последњих пет месеци. И тако може се узети свега 1871. г. до 200 фр. а. вр.

Мање дакле од год. 1870 . . . 196 фр. 61 н.
а од год. 1869 . . . . . 1026 фр. 40 н.
дакле пет пута мање него у почетку.

Довде смо навели како стоји са скупљањем прилога у ковчежиће у Новоме Саду, а сад ћемо доћи на места ван Новога Сада.

(Продужиће се.)

СРПСКИМ ПЕВАЧКИМ ДРУШТВИМА!

Кад се оно пре две године сакупише браћа певачи са свију крајева српства на светковину вршачког српског певачког друштва, на свечење певачке заставе; тада се је толико родољубивих речи просуло у хатар подизања српске песме и музике, да јој се сваки истинит пријатељ искрено зарадовао, а још више, када озбиљно приступише раду, и основаше „српску певачку заједницу“. Она дивна идеја омладинска „уједињење“ показала се као свестрано схваћена, јер уједињење, које је и самим оснивањем „певачких друштава“ остварено било, раширило се и даље, те се оснивањем „певачке заједнице“ већ уједињена појединa друштва опет у једну целину склопише, и то за цело не за то, што би и сама у стању била појединце све потребе српске музике подмирити, те у годишњим укупним састанцима само голу параду играти: него што су хтела, да се оно, што се од сувишка појединих друштава не може учинити, удруженим многим сувишцима могућним учини. По гласу закључака у В. Кикинди год. 1869 донесених имала би певачка заједница да расписује награде за ваљане српске композиције и за збирке народних напева, да те награђене композиције и збирке о своме трошку изда (јер иначе би илузорна била), да установљује стипендије за ученике у глазбеној уметности по а. в. ф. 600, да установљује основницу из које би се временом српска консерваторија подићи могла. Ово је браћо, тако голем задатак, даје у први мах изгледало за ладног посматрача чисто немогуће од оно певачких друштава, која дотле постојаше; но живо заузимање тада остављало му је ипак нешто мало паде, особито кад се поједине особе, које не беху чланови ниједног певачког друштва, тако јако интересоваше за одржање певачке заједнице, јер се мислило бар 20 нових певачких друштава мора услед тога попићи, а тада ето могућности да се намера изведе. Те поједине личности заверише се и саме поштеном речју својом. да ће добровољне годишње прилоге на ту цел давати, а певачким друштвима остављена је алтернатива, или да годишње у заједничину благајну а. в. 100 уплаћују, или да у оно доба годишње, кад се беседе највише посећују, једну у корист заједнице приреде, па ма тај чист приход и 5 новчића био. Боље уређење за цело се није ни могло учинити. Браћо, певачка заједница је у живот ступила, она је своје деловање отпочела. Три песме су већ награђене, и скорим ће се награда и за друге три расписати; заједница има и стипендисту за сада једног, на кога троши годишње ф. 600. и на кога осим ове године треба још два пут толико да потроши, ако хоће, да од њега каква плода изабере. Браћо! трошкови се заједничини само до године премеравати могу, те с тога врло се лако може десити, ако довољно прилога не буде, да стипендиста прописани стечај и не сврши, а и основница, из које треба консерваторија да искрсне, плане. Хоће ли. браћо, ваша српска свест то допуштати? Хоћемо ли и овом приликом да покажемо, да смо барут, који се исто тако брзо угаси, ка што плане? Ми вас позивамо, браћо, који још нисте са својим друштвом ступили у заједницу српских певача, да то што скорије учините, и да потписаном одбору пријавите, на који начин годишње уплаћивати желите. Пријавити се може одма или кад се и уплата пошље, што ваља до марта месеца да се учини. А ви, браћо, који сте већ пријављени чланови, но са уплатама још заостадосте, похитајте да до даног вам рока обвези својој одговорите, како бисте до марта и за трећу годину прилог послати могли.

Срамота је браћо, да од толико пријављених личних прилагача једва двојица тројица своју задату реч држе, и да се данас у заједници, кад се делање отпочело, мање певачки друштава броји него при оснивању.

Панчевачко српско црквено певачко друштво
као деловодни одбор певачке заједнице.

НОВИЈЕ.

Беч 8. нов. Пољска конференција изашла је из страха Келерспергова програма. Кнез Запијеха беше председник у јучерањој седници, где се само преправним мерама већало. У уторак ће се конференција свршити и донеће закључке. У случају нужде закључено је, да се с' Андрашијем посредством Грохолскога договора поведу.

— 9. нов. Кнез Карло Ауерсперг поднео је цару свој програм. Заступнике уставоверне странке позвао је на конференцију за сутра. — Конференција Пољака завршена је, а није донела никаква закључка, него је иставила одбор тројице, који би евентуално о положају Пољака, са људма из владини кругова саветовали се.

Загреб 8. нов. Овамо стиже глас, да је *М. Бујић* бив. наредник, који као један од вођа устанка раковичког побеже, ухваћен на сувој међи. На његову главу била је стављена награда од 1000 ф. а. вр.

ПРИПОСЛАНО *)

У јавном листу названом „Народ“ под бр. 96. дана 19. августа о. г. јавности преданом, налази се један допис, припослан из Шида под знаком Ђ. —

Није ми намјера претресати састав дописа тог, јер је исти испод сваког прикора, прост неуглађен, и тако не дотупаван да се чудити морам да га је Уредник у свој лист уврстити и јавности предати могао.

Нећу ни у полемику да се са дописником Ђ. упуштам јер држим то испод достојанства мог. а то ће ми сваки свестан и поштен човек одобрити, да није вредно у препирку упуштати се, која треба да између изображени људи постоји — са таком особом, као што је дописник Ђ. судећи по истом допису његовом. — А нећу ни да подигнем свој глас у обрану неки особа, које је исти дописник на бесобразни, и поштеног човека недостојни начин ма и мимогредно, јавно посмеху, без икаквог узрока и повода изложијо, — јер ми у задаћу неспада. и јер за цело држим, да тај безочни нападај. те простољудине као што је дописник Ђ. ружну сјенку на неприкоран значај тих особа тих неће.

По почем је тај дописник Ђ. безочним тим дописом своим, на моју особу напао, не само са погрдом, коју сваки свестан и поштен човек треба да од себе одбије, доказавши свету неистинност навод клеветника и опадача, части и поштења свога што ћу та сваки начин усвоје време и учинити, по исти је дописник у допису том свом, и такови чин по мене, у досаде обављеном званију мом извршени, који чин кад би се доказати могао. изложио би моју част и особу моју највећој опасности, на име губитку садашњег званија, и губитку слободе, јер такови учин, као злопораба у званију повлачи за собом казн затвора.

Дописник Ђ. објављује у том допису свом, да сам ја са бившим кнезом П. Благојевић више стотина форинти, из убошке закладе узео и потрошијо, без даје ико о тоје знао, (и то без и какве признанице.)

Да докажем писцу, да је став тај дописа тога не само подла клевета и потвора што падлежи казни и да је і безтидна казни достојна лаж, и безочно опадање — па да не рече свет, ако ја тај безобразни израз тог дописника муком прејем, да је он истину казао — а да и предпостављену своју власт од сваке сумње ослободим, за дужност своју држим истог дописника Ђ. овим позвати, да у року од 8. дан као писан свога дописа или у овим новинама своје право име и презиме означи, или пак у приватном писму намоју особу управљеном, као писац тога дописа да се очитује. Јер ћу другчије, по средством предпостављене ми политичне области срезке постарати се да име његово сазнам, и па доказ тог у допису његовом означеног по мени учиненог упозовем.

У Шиду 24 октобра. 1871 **Јован Мауковић**, обћински суац.

*) За ствари под овим насловом не прима уредништво одговорност ни у ком погледу. Ур.

☛ ПОЗИВ ☚

У ВАНРЕДНУ СКУПШТИНУ ЗАДРУГЕ ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.

На захтевање одбора овим се позива **ванредна скупштина задруге за српску народну штампарију**, у којој ће се ови предмети предузети:

1. Предлог одбора, да се изда позив на уплату једног дела од друге половине дога.
2. Предлог одбора за измену задржног устава.
3. Предлог одбора у погледу управе са штампаријом.

Скупштина ће се ова држати **у четвртак 2. (14.) дек. ове год. у 3 сата после подне у дворани „Матице Српске,“** новим се сви чланови задруге учтиво позивају, да у ову скупштину што многобројније дођу, пошто су важни предмети, о којима ће се том приликом решавати.

У Новоме Саду 8. (20.) нов. 1871. год.

Илија Вучетић, с. р. бележник. **Др. Стеван Павловић** с. р. потпредседник задруг.

ПОЗИВ.

Српска певачка заједница позива све оне, који се баве купљењем напева још нигде нетисканих српских народних песама, да јој своје збирке што скорије на развијење издавање пошљу, и да уједно јасно означе услове, под којма их заједници уступају. Како се гајење српске музике сад на народним напевима темељити може, то се позивају и сви они којима је год прилика дана, да у својој околини купити и амо послати непропусте.

Из 20. одборске седнице српске певачке заједнице у Панчеву 23. августа 1871.

Др. **К. Пејичић**, председник. **Бранко Рајић**, тајник.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Пешта 6. нов. (П. Живковић и друг) У течају ове недеље све је готово пало у цени, осим кукуруза који све једнако расте.

Узрок је скакање масти извоз у стране земље и пециво спирита. Дошао је Мај Јунски до 4. ф. 20 н. од ц. ц. банатски

Влашки 4 ф. 07½ н. трансито 3 ф. 77½ н.

Прол. пшеница 6 ф. 60 н, прол, зоб за ђур 2 ф. 06 н. прол. раж 4 ф. 17½ н.

У тој смо нади, да ће цене рани скоро скочити, јер скоро никаква увоза нема.

Продато је од прилике 60—80000 мерова ове недеље.

Пшеница од 88 *ll.* 7 ф. 40—55 н. 87 *ll.* 7 ф. 30—45 н. 80 *ll.* 7 ф. 20—25 н. 85 *ll.* 7 ф. 05—15 н. 84 *ll.* 6 ф. 85—95 н. 83 *ll.* 6 ф. 55—70 н. 82 *ll.* 6 ф. 35—50 н. 80—81 *ll.* 6—6 ф. 20 н.

Раж по каквоћи од 3 ф. 80—3 ф. 95 н. од 80 *ll.* плаћено. Јечам као до сад.

Зоб 1 ф. 87½—93 н. од 50 *ll.*

Стара кукуруза нема.

Свињска маст варошка 35½—36 ф. са стране 34¼ ф.

Шљиве босанске 12¼—13 ф. српско 11⅓—¾ ф.

Мед израђен 21¾—22¾ ф. неизрађен 18½ ф. Восак 90—96 ф. од центе.

ИЗВЕШТАЈ

ПРВЕ БАЧКЕ ТРГОВАЧКЕ И ПРОМЕТНЕ БАНКЕ ЗА МЕСЕЦ ОКТОБЕР 1871.

Примање.

Готовина 30. септембра	8.031 ф.	85 н.
Улози	72.275 „	40 „
Плаћене менице	145.827 „	17 „
Плаћена вађевина на ефекте	2.690 „	— „
„ „ „ непокретности . .	191 „	67 „
Веровници	334.433 „	51 „
Камате	2.479 „	73 „
Провизије	2.378 „	23 „
Пристојбе	1 „	— „
	568.308 ф.	56 н.

Издавање.

Трошкови	1 094 ф.	88 н.
Враћени улози	75.447 „	54 „
Одбитковане менице	134.050 „	— „
Вађевина на ефекте	5.005 „	— „
Порција	544 „	05 „
Враћена уплата из фонда за сигурност вересијонске задруге	55 „	23 „
Дужници	346.890 „	90 „
Плаћен разделак деоничарима	33 „	— „
Камате	1.851 „	18 „
Провизије	3 „	13 „
Остатак 31. октобра	3.333 „	65 „
	568.308 „	56 н.

Тителбах.

КУРЗ ОД 10. НОВЕМБРА.

Сребро — — — — — — — — — — — —	117.—
Дукати — — — — — — — — — — — —	5.58

ОГЛАСИ.

ОГЛАС ДРАЖБЕ.

Дана 17. декембра ове год. у 2 сата после подне држаће се у овоместном обштинском уреду јавна дражба за изнајмљење овдашње обштинске куће, у којој је гостионица „код златног орла“ смештена, са којим најмом је спојено право точења пића, кроз време од три године почемши од 1. јануара 1872. Дражбени увети могу се у обштинском уреду увидити. Што се онима, који исту обштинску гостионицу желе у најам узети, овим до знања ставља.

Од стране обштинског уреда у Винковци, ц. к. бродске крајишке пуковније, дана 16. новембра 1871.

611—1—3 **Драгутин Фер** обштински начелник.

СТЕЧАЈ.

Белоцрквенско српско певачко друштво потребује ликовођу, годишња плата је 450 фор.

Од просиоца се захтева, да је у музици вешт, и да је Славенин.

Сваки дакле који би се хтео овог звања примити, нека изволи своју молбеницу с доказима, да је за ликовођу способан, овоме друштву до 30. новембра о. г. по старом календару управити.

Из одборске седнице српског певачког друштва у Белој Цркви 17. октобра 1871. држане.

Бранко Брадваровић подпредседник. 602—2—3 **Макса Пантелић** тајник.

РАСПИС НАГРАДЕ.

Српска певачка заједница расписује овим три награде по пет дук. ћес. за три српске и у српскоме духу новокомпоноване песме. Композиторима је остављен слободан избор текста, но желело би се, да се ктоне већ компонованих песама, којих се напеви у народу већ одомаћили.

Ко композитори на ове награде сутеђи желе, нека изволе потписаној своја дела до последнег јануара 1872. год. послати, а имена своја са тачно значеном адресом особено запечатити. По чем ће се писамца са именима, чија дела не буду уважена, сагорети, има се у допису назначити, како се у таком случају дела повратити имају. За оцепитеље гарантују се припознати стручњаци.

Из одборске седнице српске певачке заједнице држане у Панчеву 26. октобра 1871.

Др. **К. Пејичић**, председник. 604—2—3 **Бранко Рајић**, тајник.

МЕШОВИТА ТРГОВИНА

САВЕ ГЕОРГИЈЕВИЋА

у Перлезу

потребује једног од старији спомоћника такови може се одма на фирму обратити, мануфактуристе имају првенство.

603—2—3

ОГЛАС.

Путем јавне дражбе продаваће ч. манастир Шишатовац 22. новембра ове године по нашем, пре подне у манастиру, 3. јутра катастралне Шуме за сечу. У исто време издаваће манастир и своју налазећу се у Прњавору крчму, на једну или три године под закуп.

Сви кои желе купити, позивају се учтиво да у одређено време доћи изволе.

Дражбени увјети дознаће се у свако доба у манастирској писарни.

У манастиру Шишатовцу 5. новембра 1871.

Генади Поповић игуман Шишатовачки.

608—2—3

МАНУФАКТУРНА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА.

А. МИЛАНКОВИЋА и СИНА

у Даљу.

потребује једног способног старијег помоћника, који говори српски, немачки и мађарски. 606—2—3

ИМАЊЕ

од

300 ЛАНАЦА ЗЕМЉЕ

у 2 комада у внутрености Србије поред главног друма, и то: **100** ланаца под жиородном гором, **100** ланаца под ситнијом шумом и **100** ланаца под воћњацима, њивама, ливадама и виноградом од **30.000** лоза, продаје се из слободне руке са кућом и нужним зградама. Услови су за купца врло пробитачни. Трећина положиће се ресто у ратама одплаћивати. Ближа објашнења даваће уредништво „Раденика“ на које се треба обратити и порад погодбе.

609—2—3

70 велики ланаца добре ораће земље на тако званом „Камендину,“ на новосадском атару, продаје из слободне руке.

У Новом Саду 8. нов. 1871.

610—2,3 **Димитрије О. Милутиновић.**

СРБИ БРАЋО!

У Бечу се подигла **велика словенска отправничка радња** која не уступа никаквој конкуренцији ни у цени, ни у врсноћи еспапа. Од данас се не мора човек обраћати на трговце словенождере и Чивуте па да за скупље новце рђаву робу добије. С највећим умирењем може се обратити на нас где по **заиста малу цену** може добити **све што се зове роба.** Са платом у наточ на пошти (Postnachnahme) шаље се сваким даном у читавим гомилама:

По 56 нов. или 84 н. са свим фини **бријач.**

По 1·54 н. **салонски сат** за чији се ход јамчи; финије врсте 1·80—2.45 н.

По 1·30 н. или 1·80 **ланац за сат** од колинског злата, леп како само може бити.

По 15, 24 или 32 н. врло добар **џепни нож.**

По 90 н. или 1·15 добар **дурбин**, са свим велик 2 ф.

По 32 н. **албум за ликове**; фини по 60, 80, 1·12, 1·34, најфинији 1·74, 2·06 и 2·23.

По 48 н. врло лепа **слика** мајке божје или Христа у златном оквиру.

По 15 н. пар врло добрих **чарапа**, најфинијих 27 н.

По 95 н. **кутија за шећер** окована медом (бронзом), од најфинијих 1·58 и 2·10 н.

По 23 н. врло добри **термометри.**

По 33 или 48 н. пар најфинијих **нарамњака** (Hosenträger.)

По 68, 90 или 1·22 н. фина **ручна кеса** (Handtasche) са полираним челичним оквиром.

По 66 н. врло лепа, велика, углајисана (политирана) **казета** (кутија) са огледаоцетом и одељењима; још већа 1·14.

По 2·90 н. турска **нарђила** од стакла, с дутачком цевљу; сасма фина 4·30, 5·95.

По 20 н. **оцило** за оштрење ножева од великог састава, које највећма наоштри нож док само два ред, три превучеш.

По 1·70 туце инглиске **јеловне опреме** од најбоље врсте 2·95, 3·80, 4.35.

По 83 н. или 1·15 туце **јеловних кашика**, тако лепе као од сребра. Туце таких **кашика за каву** 43 н., кашика за суд у који се сипа чорба 58, у који млеко 41 н.

По 74 н. или 1·20 особито леп **ланац око врата за женскиње**, с крстом најфинији 2·05 н.

По 25, 36 или 42 н. најбоља **четка за косу**, за прање зуба по 10, 15, 20 н., за хаљине по 30, 40, 50 н.

По 1·80 **суд за умивање** од бесемерског челика, изгледа као од сребра; са свим велики по 2 ф.

По 98 н. **опрема за писање писама**, има у њој 100 табака хартије за писма, 100 куверата, 100 марака за печаћење ма с каквим писменом; најфинија 1·70.

По 86 н. фина **опрема за цртање**, потребно ђацима; велика 1·48.

По 32 н. фина **дувањара**, изгледа као сребрн џепни сат.

По 7·98 н. врло фини **албум за ликове** са справом за свирање, која свира два врло лепа комада музичка, још финији 11—12·92.

По 1·10 н. **вунена кошуља** која је врло добра по здравље, чува те да не захладниш; још финија 1·75, 2·50. Вунене чакшире доње по ф. 1·72, 2·84. Пар вунених чарапа, врло добре по здравље 15, 20, 27, 32, 48 н.

Осим тога још стотинама хиљада друге робе, од које се *ценовник* на захтевање *бадава* шаље.

Словенски народни базар и отправничка радња у **Бечу**. Mariahilferstrasse, 71 A.

Словени браћо! Молимо вас да код нас што више наручујете еспапа.

Са сваким поштовањем

7—8 **Чех и Кмент.**

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић. Одговоран уредник Стеван Поповић. Српска народна задружна штампарија.